

Letnja vsak četrtak
in velja s poštno
vred in v Mariboru s
poštovanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrt leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnštvu v tiskaral
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Polletni kateh. tis-
novskega društva do-
živajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesamezni listi dose-
že v tiskarni in pri
gospodu Novaku na
velikem trgu po 10 s.

Rekopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 49.

V Mariboru, dne 8. decembra 1898.

Tečaj XXXII.

Kako so v Avstriji razdeljene pravice in dolžnosti.

Vsak državljani ima pravice, vsak pa tudi dolžnosti. Pravica in dolžnost ste kakor dve uteži v skledici tehtnice in morate biti v vednem enakotežji; to se pravi: kolikor ima kdo pravice, toliko mora imeti dolžnosti, ne več, ne manje. To prav razdeliti, je skrb vlade.

Najmenitniša pravica avstrijskega državljanca je, da se udeležuje zakonodajstva. Izvršuje se, kakor znano, po poslancih, kateri se volijo in pošiljajo na Dunaj. Najmenitniša dolžnost pa je davek: krvni in denarni; zadnji plačuje se v raznih oblikah: od dohodka zemljišč, od dohodka sploh, od gotovih hranil, od dedščin, pri sprejemanju denarja v kolku (stempel) itd. Davkov je sila mnogo vrst, in vsako leto se še izmisli kaka nova.

Ne namerjamo podati čitateljem popolno sliko razdelitve pravic in dolžnosti v naši državi, ker bi to postalo za naš prostor preobširno; ali primerjati le hočemo, kako je razdeljena pravica do poslanca in dolžnost plačevati nekatere davke.

Pravica, voliti poslanca, ni odmerjena po številu prebivalcev, ampak po čem drugem; kaj je to drugo, bomo kar videli; a gotovo je, da duša tukaj ne velja nič. Vsi, ki davek plačujejo, so razdeljeni v 5 skupin; v prvi so veliki posestniki, v drugi davkoplačevalci mest in trgov, v tretji trgovci in obrtniki, v četrti davkoplačevalci na kmetih in v peti delavci. Kakor iz te razdelitve vidimo, sme

vsak le enkrat, to se pravi v eni skupini voliti; le trgovec in obrtnik volita dvakrat in sicer v drugi in tretji skupini. Zakaj imajo ravno trgovci in obrtniki dvojno pravico? Dala se njima je, ker se Židov največ nahaja med njimi, in ker so večinoma Nemci.

Glejmo dalje! Skupina velikega posestva sme voliti 85 poslancev, skupina mest in trgov 97, skupina trgovcev in obrtnikov 40, skupina kmetska 131 in skupina delavcev 72. V prvi skupini voli uže kakih 100 davkoplačevalcev po 1 poslanca, v četrti še le kakih 100.000; to za primer; pravica do poslanca torej ni razdeljena po dušah, ampak z ozirom na denar, na žide in na Nemce.

Še dalje! V prve tri skupine volijo večidel židje in liberalni Nemci, v peto socialno-demokratski delavci, ki vlečejo z Židi in liberalnimi Nemci, v četrto slovanski kmetje, kajti po kmetih je Slovanov mnogo več nego Nemcev, in Slovani so večidel poljedelci. Najprej navedene 4 skupine volijo skupaj 294 poslancev, kmetska 131. Zato imajo v zbornici Židje in liberalni Nemci toliko moč.

Sedaj si pa pogledimo malo, kako je razdeljen davek.

Na Dunaju je zavod, v katerem je židom zakonito dovoljeno, da igrajo z največimi svotami in golufajo svet dan na dan za milijone in milijone; to je borza. Razkladati bistvo borze bilo bi na tem prostoru nemogoče, ali kar smo o njej rekli, je gotovo. Dolgo, dolgo let židje o borznih dohodkih niso plačevali niti krajcarja davka; židovska in nemško liberalna večina jih je vedela varovati. Še le pred dvema letoma je v zbor-

nici komaj prodril zakon, da se na borzi plačuje od 5000 gld. 10 kr. davka.

Če pobotaš, da si sprejel 5000 gold., moraš na pobotnico pritisniti kolek za 17 gld. 50 kr., to se pravi, ti imaš plačati od sprejema petih tisoč gld. 17 gld. 50 kr. davka, toraj 175 krat več nego žid na borzi.

Pri pravnem opravku (notarju n. pr.) plačaš, če 5000 gold. sprejmeš, kolka za 31 gold. 20 kr., torej 312 krat več davka nego žid na borzi.

Če pa n. pr. izročiš svoje zemljišče, ki je vredno 5000 gld., svojemu sinu, pritisniti moraš na dotično pismo kolkov za 230 gld.; ti plačuješ torej tukaj 2300 krat več davka, nego žid na borzi. Koga pa zadene ta visoki davek najbolje? Ali ne poljedelca Slovana?

Tako so torej v Avstriji razdeljene pravice in dolžnosti, zato pa tudi mora iti navzdol. *Justitia est fundamentum regnorum*, to je: pravičnost je podlaga državi.

Pomislimo še to! Štiri skupine so združene zoper eno edino, to je kmetsko; zato pa so zakoni takšni, da kmeta ne podpirajo, in zato mora kmet priti na nič, dočim drugi debelijo. In končno: Slovani so po svoji večini poljedelci in imajo torej svoje zastopnike le v kmetski skupini, drugod jako malo, dočim v ostalih štirih skupinah gospodarita Žid in Nemeč, ker je teh po mestih in trgih največ, in ker imajo tovarne ali fabrike večidel oni. Koga pa zadene davek najhujše? Za uživanje pravic sta torej v prvi vrsti Žid in Nemeč, za dolžnosti pa je Slovan.

Listek.

Boji in krone.

(Povest. Prevel Anton Jerovšek.)

(Dalje.)

Ta slika se je pokazala nesrečnim kristijanom, ko so stopali po mokrih stopnjicah v smradljivo globočino. Nesrečni tovariši, ki so že ležali v tem strašnem prostoru, jih sprejmejo in pozdravijo s tuljenjem in proklinjanjem, ko jim jetničar zapove, da naj novo došlim gostom prepustijo eden kot. Ker si je iz kristijanskih žepov nabral precej denarja, je bil celo toliko usmiljen, da je dal prinesiti peščico suhe slame ter potresti po mokrem gnoju. Na to reče:

«Zdaj pa ste dobro preskrbljeni, mnogo boljše, kakor zaslužite. Kajti vsejedno ste psi in izdajalci in najmanj tako hudobni, kakor ti roparji, ki vsaj častijo anamske bogove.» To izgovorivši odide stari jetničar.

V smradljivi ječi je bilo popolnoma temno. Franc se je stisnil k dobri materi, ki ga je mirno tolažila in osrčevala.

«Saj ne bode večno trajalo» mu pravi mati, «kmalu se bomo zopet sprehajali po krasnem vrtu med senčnatimi palmami.»

«Ali pa po raju,» ji urno poseže Franc v besedo. «Tam še bode mnogo lepše.»

Čez nekaj časa zopet reče pobožni deček: «Kaj ne, mati! V taki ječi je ležal celi mesec tudi moj striček, mali Dominik Tuan, predno so ga mučili?» On mi bode gotovo izprosil milost, da pretrpim tudi jaz, kar je pretrpel. Njegov križ je na mojih prsih. Jetničar, ki mi je vzel zgornjo suknjo, ga ni našel.» Pri teh besedah pobožno poljubi križ in ga da poljubiti tudi materi.

Čisto drugačni občutlji pa so navdajali Dikdika, ki se je kot cesar hotel imenovati Fidak. Ker je bil cesarske rodovine, ga seveda niso zaprli v mokre, podzemne prostore med priproste jetnike kakor kristijane; temveč odkazali so mu celi zgornji del zapadnega stolpa za stanovanje. Imel je dvojno nadstropje na razpolago, od koder je mogel uživati krasen razgled na mesto in njegovo divno okolico. Pa princ se ni zmenil za čarobno lepoto. Peneč se od jeze je močno korakal po sobi gor in dol. Ako je pogledal skoz visoko okno, je imel pred seboj cesarsko palačo in glavno mesto, kar ga je živo spominjalo na krono, katero je ravnokar zgubil. Ves besen vdarja z ного ob tla in proklinja kristijane, ker jim pripisuje izgubo cesarske krone. «Pomagajte mi vendar, duhovi anamskih cesarjev, posebno Minmang in Ti-

jetri, ki sta si svoje roke oprala v krvi kristijanov, in ti, Tidik, ki si izdahnil svojo dušo proklinjevaje kristijane! In vi bogovi, kojim darujemo po svojih templih, bodisi da stanujete v nebesih ali v peklju, pomagajte mi do krone! Vi vsi ste smrtni sovražniki tujega krščanskega Boga. Zdaj se ne gre le za moje kraljestvo, temveč tudi za vaše! Vam v čast in zahvalo bode za to v potokih tekla kri kristijanov in gorele njih vasi!»

Tako besni princ v stolpnem zaporu, dokler se temna noč ne vleče na zemljo. In še tudi zdaj koraka nemiren gor in dol. Konečno se hoče vleči na svojo posteljo. A zdajci zasliši korake, duri se odprejo in trije možje vstopijo s slabo svetilnico. Princ spozna med njimi le vojnega mandarina ali ministra. Dikdik obledi in vpije:

«Hijephova vas pošlje, da me umorite!»
«Princ, mi ti ne prinesemo smrti, ampak krono, ako izpolniš naše pogoje.»

«Kake pogoje imate?»
«Stopiti moraš v zvezo s črnopravniki ter njim izročiti življenje in premoženje vseh kristijanov.»

«Bogovi so torej res uslišali moj klic! Da, te pogoje vam hočem izpolniti! Jaz sem vaš z dušo in telesom!»

7. Zarota.

Stari jetničar Minge je spremljal man-